satis claruit. ideoque nihil ex his scholarum nomine [1] vindicetur: sed pro [2] uniuscujusque merito, quæ sunt concessa, ferventur, ut quicunque perceptarum annonarum emolumenta, vel in heredes proprios jure sanguinis transfuderunt, vel in extraneos distractionis titulo transcripserunt: maneat quod gestum est, vel hereditatis merito, vel alienationis arbitrio. Dat. 7. Kalend. Jul. *Constantinop.* ARCADIO A. II. & RUFINO CONSS. 392.

2. Imppp. THEODOS. [3] ARCAD. & HONOR. AAA.

CEntum [4] vigintiquinque modios frumenti, præter solitum canonem, per singulos dies de præfenti sexta indictione ex die Kalend. Januarii [5] nomine [6] parapeteumatis [7] de horreis publicis hujus almæ urbis, insita nostræ pietatis liberalitate tribuimus, datis sacris apicibus ad [8] sublimissimam quoque per Orientem Præfecturam, quibus possit, & modum [9] nostræ donationis agnoscere, & incunctanter præbere, quæ jussimus: quam modiationem jugiter, & in perpetuum civibus nostris debere conferri, valitura in ævum hac lege sancimus.

TIT. XXV.

DE [10] MENDICANTIBUS VALIDIS [11].

Qui sine necessitate mendicant, possunt inspici: & qui eos inspexerit, & prodiderit, & esse probaverit, dominum eorum consequitur, si sunt servi: vel jus colonatus, si sint liberi, salva dominis actione servi corrupti.

1. Impp. GRATIANUS, VALENTIN. & THEOD. AAA. ad Severum P. U. [12].

CUnctis [13], quos [14] in publicum quæstum incerta mendicitas vocaverit, inspectis, exploretur in singulis, & integritas corporum, & robur annorum: atque [15] inertibus, & absque ulla debilitate miserandis necessitas inferatur, ut eorum quidem, quos tenet conditio servilis, proditor studiosus & diligens dominium consequatur: eorum vero, quos natalium sola libertas persequitur, colonatu perpetuo fulciatur, quisquis hujusmodi lenitudinem [16] prodiderit ac probaverit: salva dominis in eos actione, qui vel latebram forte fugitivis vel mendicitatis subeundæ consilium præstiterunt. Datum 12. Kalend. Jul. *Patavii*, ANTONIO & SYAGRIO CONSS. 382.

TIT. XXVI.

DE NAUTIS TIBERINIS.

Qui navem Tiberinam habet, onus publicum cogitur suscipere, nec ullo privilegio excusatur. Bart.

1. Impp. VALENT. & VALENS AA. ad Symmachum P. U. [17].

QUi navem Tiberinam habere fuerit ostensus: onus [18] reipublicæ necessarium agnoscat. Quodcunque igitur navigium in alveo [19] Tiberis invenietur, competentibus & solitis obsequiis mancipetur: ita ut nullius [20] dignitas, aut privilegium ab hoc officio vindicetur. Dat. 8. Id. Octobr. *Altini*, divo JOVIANO & VARRONIANO CONSS. 364.

TIT. XXVII.

DE FRUMENTO ALEXANDRINO.

1. Impp. HONOR. & THEOD. AA. Anthemio P. P. [21].

IN æstimatione frumenti, quod ad civitatem Alexandrinam [22] convehitur, quicquid de crithologia [23] & zygostasii munere, & pro nauclerorum [24] tuenda substantia eminentia tua disposuit, roboramus: atque, ut curialibus præcæ auferatur occasio, jubemus eos ad hujusmodi solicitudinem affectandam nunquam accedere, sed designata officia tuis provisionibus examinata, solicitudinem prædictam implere. Dat. 5. Kal. Febr. *Constantinop.* HONOR. IX. & THEOD. V. AA. CONSS. 412.

2. Impp. THEOD. & VALENT. AA. Isidoro P. P. [25].

DIurnos [26] centum & decem modios alimoniis Alexandrinæ civitatis [27] addi decernimus: ut nemo privetur eo, quod nunc usque percepit: & *perisseoboregiæ* [28] nomen [29] penitus amputetur, & tesseræ designentur, & nostræ pietatis nomine censeantur. Dat. prid. Non. Jun. *Constantinop.* ISIDORO & SENATORE CONSS. 436.

TIT. XXVIII.

DE ALEXANDRIÆ [30] PRIMATIBUS [31].

1. Impp. THEOD. & VALENT. AA. Isidoro P. P. [32].

COrporatos civitatis Alexandrinæ repurgandi fluminis onere liberamus: & pro tenore dispositionis tuæ quadringentos solidos ex dinummio vectigali [33] memoratæ civitatis præcommodari decernimus, ita ut ex titulo navium [34] modis omnibus repensetur. Dat. prid. Non. Jun. *Constantinop.* ISIDORO & SENATORE CONSS. 436.

TIT. XXIX.

DE JURE REIPUBLICÆ.

Sententia lata contra civitatem indefensam est ipso jure nulla. Bartol.

1. Imp. ANTONINUS A. Dionysio.

SI quid adversus Rempublicam indefensam [35], in ea specie, in qua neque defensores creati fuerint, neque ut crearentur, placuit, statutum est: actionibus ejus nihil est præjudicatum.

Respublica non habet tacitam hypothecam, nisi ex ipso speciali privilegio vel ex pacto. Bart.

2. Idem A. Phorodio & aliis.

AN [36] Respublica, in cujus locum successistis [37], ideo quia [38] satisfecisse debito vos proponitis, jus pignoris in eo fundo habeat, apud suum judicem quæritur: si enim neque [39] beneficio sibi concesso id jus nacta est, neque specialiter in obligatione pignoris sibi prospexit; causa ejus non feparatur a cæteris creditoribus, qui habent personalem actionem.

3. Imp. ALEXANDER A. Salviniano.

REmpublicam [40], [ut [41] pupillam [42]] extra ordinem juvari moris est.

Quod civitas facit secundum sua statuta, non revocatur per præsulem vel præsidem. Bart.

4. Impp. DIOCLET. & MAXIM. AA. Urbano.

[SI] secundum legem civitatis Respublica, cujus meministi, ruina collapsis [43] ædificiis tuis distraxit aream [44]: nihil contra hujus legis tenorem Rector provinciæ fieri patietur.

TIT. XXX.

DE ADMINISTRATIONE [45] RERUM-PUBLICARUM.

1. Imp. PHILIPPUS A. Crescentiæ [46].

FUndum vectigalem [47], si suis quibusque temporibus debitæ quantitates inferantur, invito possessore auferri non posse manifestum est.

Si officialis est negligens in exigendo cautionem de legato, vel fideicommisso præstando, tenetur ad interesse. Bart.

2. Impp. DIOCLET. & MAXIM. AA. & CC. Julio & Zenodoro.

COntra [48] eos, qui Rempublicam administrantes, per officii necessitatem sub conditione relicti fideicommissi satis accipere debuerunt, quanti Reipublicæ interest satis non [esse] acceptum, dirigendam esse actionem perspicitis [49]. PP. 7. Kal. Decembr. CC. CONSS.

1 Hæc constitutio abrogat *l.* 8. *& 9. Cod. Theod. de annon. civil.* Dederat Constantinus panes civiles scholis, quæ sunt sub dispositione magistri officiorum undecim, ut ait Justinianus *l. ult. supr. de locat.* Ex hac largitate Constantini orta est quæstio, utrum eos panes singulis scholaribus desisset, an schola & universitati: neque hoc abs re: Nam si schola dedit, in schola manent semper, nec vendi, vel in heredem ab scholari transmitti possunt, si personis singulorum indulsit, contra fe res habet. *Mod.* 2 *l.* 2. *in fin. ff. h. t. l.* 2. *ff. de frumento Alexand. h. tit. tit.* 27. vid. Papon. *S. Notar. S. t. 2. des lettres de sceau, solide & assignat.* 3 *Alt.* MARTIANUS A. TATIANO P. P. ita legitur apud Cujac. 4 *l. 1. supr. h. t.* Canon annonæ gratuite in hunc modum auctus a Marciano, hujus legis autore, ut diximus. De quantitate canonis a Constantino & Theodosio constituti, scripti ad *l. 1. supr. de frumento urbis Constantin. hoc tit. tit.* 23.

5 Juniarum. 6 Panibus publicis nomen imperiale, seu imperatoris inprimi constuetum, ex hoc loco quidam notant. 7 Tesseræ nomine, quæ πετρὸς Græce appellatur, & peteruna, Cujac. *hic.* Quidam legunt, *peristeonatis*, al. *perisseumatis*. vid. Alciat. 8 *Sublimissima, & post ea præfectura.* 9 Commodum.

10 Περὶ ξυμπολιτῶν αἰτητῶν. *Eel. lib.* 54. *tit.* 7. vid. *Novell. de pratore populi*, S. *cap.* 4. & 5. Petrum Gregorium 15. *syntagm.* 25. adde *l. 5. 6. 7. ff. de liberis agnoscendis.* scripti etiam ad *legem* 12. *tab.* 11 In C. *Theod.* legitur, *non invalidis.* recitius *Cant.* Goth. De Otii pœna & Mendicantibus, item de iis, qui falsi stipem irrogant; vid. Heig. *part.* 2. *quæst.* 27. Ant. Adde Damhoud. *prax. criminal. cap.* 112. n. 53. & 54. S. L.

12 C. *Theod.* 14. 18. 1. 13 *Cunctis affatim*, in C. *Theod. & quib. tit.* 14 Mendicantes, qui fani simul & annis vegeti sunt, cuivis licet perveligatos in publicum adducere, neque ea re probare: ut si quis servus esse deprehensus fuerit, in suam cum potestatem redigat: sin liber, domino nihilominus adversus eum, qui eclavit, vel corrupit, actionibus utitur. *Syn. tit.* fit ejus rei mentio *Novella de Quæstore* 80. c. 5. 15 Atque ea, in C. *Theod.* 16 Lenitudinem videtur, *lentitudinem.* Goth. Id est, inertiam & ignaviam, ut *l. hi quos. C. Theod. de accus.* cujus fuit olim propria actio exulem, quæ dicitur τοῦ ἀγνίας γραφὴ, *Nov.* 80. per quam huic constitutioni abrogatur, vide & Lapum *allegat.* 18. Mod.

17 C. *Theod.* 14. 21. 1. 18 *l. 2. supr. de navibus non excus. hoc lib. tit.* 3.

19 De alveo Tiberis, adde *Pragmat. Justin. c.* 24. 20 Al. *nullis.*

21 C. *Theod.* 14. 26. 1. 22 De Canone populi Romani & Constantinopolitani loquitur, advecto ex Alexandria, ut quod ex tota Ægypto Alexandrium conveheretur & ibidem æstimaretur, excutertetur, adnecteretur. 23 Al. *decreto elegit & c.* seu perperam: notales enim *crithologia* munus ejus, qui in Alexandria frumento infsipiendo & excutiendo præpositus est: *zygostasium* vero ejus, qui admetiendo ut ut rede his explicat Cujac. adde *l. 3. ff. ad l. Jul. de annona*, *l. 8. ff. ad municip.* 24 Nauclerorum.

25 C. *Theod.* 14. 26. 2. 26 *l. 2. supr. de annonis civilib. hoc lib. tit.* 24.

27 Alexandria multa habuit præcipua, *l.* 16. & *sequen. supr. de decur. l. ult. ff. de legat. &* proprium canonem, ut utraque Roma, quem hoc constitutio auget. *Mod.* 28 Perissochoregia, supererogatio. Ad. Alciat. *hic, &* Cujac. *Goth.* Budæus quasi redundantem frumenti delargitionem interpretatur a choragio, id est, loco unde omnia promuntur ad ludos necessaria. Erat autem Perissochoregius proximus Regi. Idem in *l. 8. ad & Langobardica* jam pridem vocabula hoc seculo Latinis permiscri faminus] nomine, castari effectum: castatis statuto nominibus officialium, castari protinus & in contenti ipsos officiales, hinc notat Cortlerus *singulari disputatio.*

30 Al. *Alexandrinis.* Alex ndrina autem cura, de qua hic, a Severo instituta est. Spartianus Alexandrinis jus Bulentarum dedit, qui sine publico consilio, ita ut sub reditu ante vivendum, uno judice (is est Jurisdictus Alexandrinus) contenti, quem Cæsar dedisset. 31 Qui *Archigerentes*, vide ut *l. archigerentes*, S. *ff. de excus. and. Theod.* 14. 27. 2. 33 *Vectigal* proprie significat, quod fisco vel reip. præstatur pro mercibus, quæ importantur & exportantur: quod ἐξαγώγιον Justinianus vocat in edicto de Alexandrinis: *Dinummione autem* appellatum videtur a prestationis quantitate & modo. *Mod.* 34 Al. *navigium.*

35 Respublica in eo comparatur pupillo, vel adolescenti, *l.* 3. *ff. h. t.* 36 Tacitam hypothecam Respub. non habet, nisi ex privilegio. *l. Antichrisum.* 37 *ff. de reb. auct. jud. l.* 10. *ff. ad municipalem.* vid. Cujac. 2. *observ.* 24. *in fin.* An respublica loco privatorum habenda. vid. Forner. 2. *select.* 12. 37 Vos successistis. 38 Eo quod. 39 Hypothecam Respublica non habet, nisi ex privilegio, *ut hic, l.* 6. 8. *debitores. t. ff. de municip. & honorib.* 40 Respublicam & fiscum Accursius his conficit male. 41 Restituitur Respubl. ut pupillus. *l.* 4. *supr. quib. ex caus. majores. l. 1. supr. de officio ejus, qui vicem alicujus jud. obtinet. l.* 9. *ff. de appellat.* vid. Cujac. *l. ult. ff.* 5. Argumentum ita ducitur a pupillo ad Rempublicam, vid. Everardum *Topicis loco* 66. *a pupillo ad Rempubl. & e contra.* vid. eundem *ibid. loco* 77. 42 Al. *deest*, al. *pupillum.* Goth. Respublica circumscripta in integrum restituitur, perinde ac pupillus rei adolescens. *l. 1. supr. de offic. ejus, qui vic. alic. jud. obt. l.* 4. *supr. quib. ex caus. major. in integ. Mod.* 43 Collapsa.

44 Areas domorum vacuas occupare fisco licet, quod & Vespasianus permisit auctore Suet. *in Vespasiano* c. 6. & Vidore. adde *l. 7. ff. de off. proefect.*

45 Administratoribus. 46 Crescentio. 47 Vectigalem seu Emphyteuticarium fundum Respubl. auferre emphyteuticario non potest, nisi per triennium cessaverit in solvendo canone. *l. 2. ff. de jure emphyt.* An & cessantem? Minime, *ut hic*, in Commentariis dicemus plenius de agris vectigalibus. *l. 1. ff. si ager vectig.* in *l. ult. supr. ut in poss. legat.* 49 Prospicitis.

48 Extat

TIT.

TIT. XXXI.

DE VENDENDIS [1] REBUS CIVITATIS.

Venditio jura & perfecta non debet a republ. revocari, licet per alium majus pretium offeratur. Bart.

1. Imp. ANTONINUS A. Herculiano.

[SI] sine ulla conditione prædia vendente Republica comparasti: perfecta venditione, nulla ratione vereris [2], ne adjectione [3] facti, auferri tibi dominium possit. Tempora [4] enim adjectionibus præstituta [5] ad causam fisci pertinent: nisi si qua civitas propriam legem habeat.

Locatio perfecta non revocatur, licet aliits majorem pensionem offerat. Bart.

2. Imp. VALERIANUS & GALLIENUS AA.

QUamvis incrementum conductioni factæ publici prædii videatur offerri, non tamen additamenti specie oporter fidem locationis [7] infringi: præsertim, cum tantum jam temporis ex contractu decessisse proponas [8].

Immobilia civitatis, & mobilia, quæ servando servari non possunt, pro utilitate civitatis permittuntur alienari auctoritate principis in utraque Roma: in aliis urbibus auctoritate præsidis, & consensu cujuslibet possessoris. Bart.

3. Imp. LEO A. Erythrio P. P.

SI quæ hereditatis, vel legati, seu fideicommissi, aut donationis titulo domus, aut annonæ civiles, aut quælibet ædificia vel mancipia ad jus inclytæ urbis, vel alterius cujuslibet civitatis pervenerint: super his licebit civitatibus venditionis pro suo commodo inire contractum [9]: ut summa pretii exinde collecta [10], ad renovanda sive restauranda publica mœnia dispensata proficiat. † Indefessa vero cura prospicientes, ne quis adversus civitatum commoda quicquam moliri possit incommodi, sed sine ulla fraude seu nundinatione [11], vel colludio seu conniventia hujusmodi venditiones [12] procedant: hoc [etiam] in posterum observandum esse censemus, ut si quidem ad hanc inclytam urbem, domum, vel civiles annonas, aut alia quælibet ædificia, vel mancipia pertinentia contigerit venundari: non aliter nisi imperiali auctoritate vendantur, in provinciis [13] vero, præsentibus omnibus seu plurima [14] parte, tam curialium quam honoratorum, & possessorum civitatis, ad quam res prædictæ pertinent, propositis sacrosanctis scripturis, sigillatim unumquemque eorum, qui convenerint, jubemus sententiam, quam putet [15] utilem patriæ suæ designare: ut ita demum decreti recitatione in provinciali judicio interveniente, emptor [16] competentem possit habere cautelam. Hos autem venditionum contractus, sive jam completi fuerint, sive postea ineundi fuerint, stabiles esse censemus.

TIT. XXXII.

DE DEBITORIBUS CIVITATUM.

Debitores civitatum non possunt in eis habere honorem, nisi primo debitum solvant. Bart.

1. Imp. ANTONINUS A. Diodoro.

NOn prius debitorem [17] Reipublicæ [18] honorem in Republica subire, quam id, quod debere constiterit, conventus exsolverit: tam meis quam divorum Principum constitutionibus declaratur.

2. Imp. CONSTANTINUS A. Verino [19] S.

APud eos, quos superstites integris facultatibus esse perviderit [20], vel quorum heredes incolumia retinent [21] patrimonia, sortes Reipublicæ [22] perseverare debebunt: ita tamen, ut annuas usuras suis quibusque temporibus exolvant: cum simul & Republicæ utile sit retinere idoneos debitores: & ipsis sit commodum, cumulum debiti minime nutrire. Et quia nefas est, obnoxiis corporibus [23] alienatis [24], circumcisi civitates: placuit, si quis debitor Reipublicæ civitatis quippiam ex eo patrimonio, quod habuit, cum pecuniam Reipublicæ sumeret, donaverit, vel distraxerit, vel qualibet in alium ratione contulerit: qualitate rei alienatæ perspecta, atque omnibus debitoris facultatibus consideratis, quas habuit, cum ei pecunia crederetur, pro ata ab eo [25], qui ex debitoris facultatibus aliquid detinet, ex forte atque usuris postulari. Itaque quoties minus idoneum deprehenditur ejus patrimonium, cujus nomen civitati alicui [26] inventur obnoxium, Judex omni diligentia & sollicitudine debebit inquirere, ad quos ex qualibet conditione transferint debitoris facultates: ut singuli æqua æstimatione habita, pro rata rerum, quas possident, conveniantur: personalem actionem contra eum habituri debitorem, qui ipsis solventibus liberatur. † Ab eo autem, a quo constat fortunarum suarum partem maximam recessisse, etiam reliquam portionem, quæ apud eum refederit, transferi ad idoneum oportebit. † Quod si quispiam debitor Reipublicæ civitatis, fisco nostro locum fecerit [27]: emptores qui a fisco compararverint, manifestum est, secundum jus vetus, & rescripta divorum [Principum [28]] constitutionesque nostras nullam debere molestiam sustinere. † Quod si quis debitor non compariverit [29], vel certe omnia sua ita consumpserit, ut nemo aliquam rem ex ejus bonis possideat, id debitum convenit ad dispendium Reipublicæ pertinere: ideoque cura patris civitatis [30] apud idoneos, vel dominos rusticorum prædiorum pecunia collocanda est. PP. 3. Kal. Febr. VOLUSIANO & ANNIANO CONSS. 314.

TIT. XXXIII.

DE [31] PERICULO NOMINATORUM.

Electores officialium publicorum non tenentur pro electis, licet fidejussores non receperint, si tempore depositæ administrationis solvendo fuerint. Bart.

1. Imp. GORDIANUS A. [32] Serino.

HI [33], qui a te collegaque tuo magistratus creati sunt: etiamsi maxime fidejussores non exegistis, tamen si per id tempus [34], quo magistratus honor deponebatur [35], solvendo fuerunt, periculo vos creationis non fecerunt obnoxios, ex eo quod casu aliquo patrimonium eorum mutilatum sit, cum cessationi suæ id debeant imputare, damnaque Reipublicæ, si qua ob culpam eorum passa est, farcire: qui cum nomine publico eos convenire potuissent, id facere superfederunt.

Nominator tenetur pro nominato officiali in quantum ipse convenitur ex persona sua.

2. Imp. [36] PHILIPPUS A. & PHILIPPUS C.

SI successoris tui successor non idoneum loco sui magistratum denominaverit, administrationis ejus periculum ad tuam personam spectare nequaquam potest [37]. Etenim nominati [38] successoris duntaxat quisque periculum suscipere compellitur: nec ad nominatoris nominatorem manus jure porrigi possunt.

TIT. XXXIV.

DE PERICULO EORUM, QUI PRO MAGISTRATIBUS INTERVENERUNT.

Fidejussores teneantur reipublicæ ad interesse, non ad pœnam, in quam magistratus delinquendo incurrunt. Bart.

1. Imp. ANTONINUS A. Augustali.

FIdejussores [39] magistratuum in his, quæ ad Reipublicæ administrationem pertinent, teneri, non in his, quæ ob culpam [40], vel delictum eis pœnæ nomine irrogentur, tam mihi quam divo Severo patri [meo] placuit.

TIT. XXXV.

QUO QUISQUE ORDINE [41] CONVENIATUR.

1. Imp. ANTONINUS A. Luciano.

ETsi duobus simul cura pecuniæ civitatis, non tamen separatis portionibus, mandetur: singuli non pro virili portione, sed [42] in solidum Reipublicæ obligantur: cum autem de indemnitate civitatis ejus quæritur, prius [43] ejus bona, qui administravit, ac mox si satisfieri non poterit, collegæ conveniuntur [44]: Vos tamen, qui heredes unius ex curatoribus extitistis, damno, si quod post [45] mortem ejus dolo, vel culpa collegarum accessit, onerari, non est rationis.

Duobus si committitur pro indiviso administratio, quilibet ante nominatorem primum conveniatur: locus si separatis portionibus.

2. Imp. GORDIANUS A. [46] Valerio.

QUoties duobus non separatim, sed pro [47] indiviso munus injungitur, & ita ut unusquisque eorum periculo solidi tatis [48] videatur obstrictus [49]: manus ad nominatorem [50], prinsquam utrique, qui [id munus] administraverunt, solenniter fuerint excussi, nulla ratione porrigi possunt. † Si vero separatis portionibus ad munus nominati sunt: prius [51] pro portione conveniantur qui id munus administraverint [52]: item fidejussores eorum. Si nec ab his quidem indemnitas fuerit servata, tunc demum creatorem [53]: ac si nec is

1 Vid. Cujac. 2. *obs.* 24. 2 Perfectam venditionem. 3 *l.* 5. *supr. de fide & jure hastæ l.* 21. *in fin. ff. ad munic.* 4 Adjectio, est licitatio, sive promissio offerentis majus pretium, fic & *l.* 2. *in fin. ff. de locatione prædiorum civilium & rust. ab. tit.* 7. *l. adjectionibus. l.* 10. *tit.* 2. Galli *Encheres.* Additio vero, collocatio est penes eos, qui plures licitati sunt res subjectas voci præconis, *d'adjudication.* Adjectio, ὑπεξαιρέσεως. additio, προσκυρώσεως. adde quæ scripsi ad rubricam *tit. ff. de in diem addictione.* 5 Adde *l.* 4. 5. *de fide & jure hastæ fiscalis*, & quæ ibid. scripsi. adde Forneriam 2. *select. prætica.* 7 Adjectio in locationibus a republica semel factis non admittitur. 8 Proponat. 9 *l. 11. supr. de operib. publicis. l.* 2. *vers. sta enim. supr. de prædiis decur. l.* 10. *tit.* 33. 10 Collata. 11 Al. *inordinatione*, sed male. 12 Venditionis. 13 Adde universitatis, due quum minimum partes consilii præsentes & autores esse debent: consens. 99. n. 6. 17. 22. 14 Plurima. 15 Putent. 16 Emptio.

17 Reipublicæ debitor non prius honorem subire potest, quam id, quod debent, exsolverit. *ut hic, l.* 6. *quos debitores. t. ff. de municip. & honorib.* 18 Debitorem puta ex administratione vel pollicitatione, non ex munere. *l. reformato. & debitores. & seq. ff. de municip. Mod.* 19 *Ex Cod. Theod. l.* 12. *tit.* 11. *l.* 1. ubi legitur, *Lucrio. Lucrio dariis*, in C. *Theod.* 20 Al. *præsidentia.* 21 *Retinere*, in C. *Theod.* 22 Kalendarii, id est, eius, cujus nomen obnoxium est civitati. 23 Μετονομία, Corpora hic accipit pro patrimonio corporis: sed abest a C. *Theod.* 24 Al. addunt *terra*, al. *de relig. dom.* Guid. Pap. *decis.* 432. n. 4. Adde Joann. Sand. *decis. Fris. lib.* 3. *tit.* 12. 25 Facit cap. constituta, verb. juxta ratam, *extr. æstim.* 1. Anf. 26 *Kalendario, civitatis alicujus*, in C. *Theod.* 27 Fisco locum fecere bona dicuntur, quæ publicana sunt, ut *l. 5. supr. de jure fisci*, *l.* 3. C. *Theod. de bonis proscript.* 28 Abest a C. *Theod. & quæ. tib.* 29 Al. *compariverit.*

30 *Curatoris Kalendarii*, in C. *Theod.* sed eundem dici existimandum est, qui Pater civitatis, nempe curator reipublicæ & dissultor publicæ pecuniæ, de cujus officio Ulpianus librum singularem edidit. vid. *l.* 33. *ff. de ritu.* vid. Cujac. *ad l.* 3. *supr. de hæt., qui quasi. publ. mun. sub. l.* 10. *tit.* 43.

31 *Eclog. l.* 54. *tit.* 1. 32 Al. *Gratianus.* 33 Magistratus tunc pro collega tenetur, quum & ipse magistratus & nominatores (*censuerunt*) solvendo non sint: nec tempore gestiti magistratus solvendo erant. Nam cæterum administrationis fine nomine quisque tenetur. *Synops. Basil.* 54. *tit.* 1. *c.* 6. adde quæ scripsi ad *l. un. supr. de posterior. ad munera nominandis. l.* 10. *tit.* 66. 34 Temp ris. 35 *l. 11. & in eum, D. ad municip.* 36 In veteri scriptura: *Idem A. Rufino.* 37 Atque idem erit, si pro te fidejussero, & tu tibi succesorem nominaveris, *l. libertus. S. pen. ff. ad munic.* non idem erit, si pater filio consenserit ad decurionatum, & filius filii successorem nominaverit: quia pater plus est quam fidejussor, & tanquam ipse reus. *l.* 2. *ff. h. t.* quod summe notandum hic monet eruditissimus Cujacius. *Mod.* 38 *Nominatum successoribus. al. nominatis successoribus.*

39 Adde *l. fidejussores. 68. ff. de fidejussoris.* 40 Hanc constitutionem significari putat Cujacius *in 1. fidejussores. ff. de fidejussoris.* Mod.

41 Ordo in conveniendis Reipublicæ debitoribus quis fervetur. 42 *l* 11. *in principe. ff. ad municip.* 43 *l.* 2. *l. h. t.* vid. *l.* 3. *in pr. ff. de admonitt. rerum ad civit. pert.* 44 Plures sunt, qui pro eo obligantur, qui honorem vel munus aliquod publicum gelit, nominator, fidejussor, collega, pater, & duæ quidem priores leges hujus tituli sunt de muneribus, duæ posteriores de magistratibus. 45 Si autem munus duobus injunctum sit separatis portionibus, hic ordo servatur, fidejussor, nominator, collega, *l.* 2. *ff. hoc tit. l.* 3. *fupr. de conv. fisc. deb.* Si pro indiviso, hic; collega, fidejussor, nominator, *dict. l.* 2. *l. adversus. supr. de mag. conv.* Collega quia conreus est hoc casu: Fidejussor quia propius semper accedit ad reum, quam nominator. In magistratibus ordinis ratio eadem est, sive duo creati sint magistratus divisis actibus administrationis, sive indivisis: puta ut primum fidejussor excutiatur, tum nominator, deinde collega. *l.* 3. *& h. t. l. Imperator. ff. ad munic.* Mod.

46 *l. 1. in princ. D. de operib. publ.* 46 Al. *Gratianus.* 47 Indivisim, seu pro indiviso quæcunque injunguntur, ea pericula solidi tatis gerentes obligant, sexus fi separatis portionibus injuncta. 48 Al. *soliditatis.* 49 Confrictus. 50 *l.* 3. *l. ult. in fin. l.* 11. *in fin. ff. ad munic.* 51 *l.* 1. *supr. h. t.* 52 *l.* 13. *ff. ad munic.* 53 Creator hic est nominator: qui quem ad munera civilia nominavit. *l.* 59. *in fin. supr. de decur. l.* 2. *ff. de admonitt. rer. ad civit.*

quidem ſufficiat, noviſſime participem conveniri debere, Præſes non ignorat.

3. Imppp. CARUS, CARINUS, & NUMERIANUS, AAA. Theodoſio [1].

SI ita Duumviri creati eſtis, [hoc expreſſo [2],] *ut mutuo periculo teneamini*, in dubium non venit vicariis [3] damnis vos eſſe obſtrictos: cum [4] in magiſtratibus prius nominatores [5] conveniendos eſſe (hoc quod in perſona noſtra [6] cuſtodiri conſideraſtis) conſtitutum eſt.

Si adminiſtratione diviſa unus collegarum pecuniam collocaverit, quam reſpub. conſequi non poteſt, eo mortuo heres ejus conveniendus eſt primo, ſecundo poſſeſſor, tertio monimator, quarto collega. Bart.

4. Impp. DIOCLET. & MAXIM. AA. Dioni.

CUm te & collegam tuum magiſtratus veſtri tempore publicum fœnus collocaſſe proponas, nec potuiſſe debitum a quibusdam Reipublicæ reſtitui: cum paratus ſis pro te id, quod ſolus geſſiſti, Reipubl. ſatisfacere, conſequens eſt Rempublicam, ſi ſeparati actus veſtri contractus fuerint [7], ſucceſſores collegæ tui, vel rerum ejus [8] poſſeſſores prius ob perſonam ejus congredi [9]: & ſi ſolida indemnitas Reipublicæ ſervata non fuerit, nominatores ejus [10] interpellare: ac poſtremo loco, ſi quid ex nomine collegæ tui defuerit, ob [11] culpæ nexum te interpellare: priores enim nominatores, veluti fidejuſſores placuit obſtringi.

TIT. XXXVI.

NE QUIS LIBER [12] INVITUS [13] ACTUM [14] REIPUBLICÆ GERERE COGATUR.

1. Imp. ALEXANDER A. Urbico.

SI, ut proponis, decreto [15] ordinis ad libertatem ductus [16] es, non [17] debere te invitum actum Reipublicæ adminiſtrare [18], Curator Reipublicæ non ignorat: præſertim cum ſervi hujusmodi officia adminiſtrare debeant.

2. Impp. DIOCLET. & MAXIM. AA. Tiberio [19].

SI cum ingenuus eſſes, ad actum gerendum a Republica [20] compelleris: auxilium Præſidis, & juris præſidia, prout uſus exigebat, implorare potuiſti.

TIT. XXXVII.

SUMPTUS INJUNCTI [21] MUNERIS AD OMNES COLLEGAS PERTINERE.

1. Imp. MAXIMIAN. A.

CUm ad munus [22] exhibendarum angariarum cum aliis creatus, a conſortibus muneris ſolicitudine deſerta, ſolum te functum eſſe proponas: ſumptuum detrimenta, ſi [23] qua acciderint, collatione eorum quos munus oportuerat participare, proviſione [24] Præſidis dividentur: Quod ſi etiam a te obſequium derelictum eſſe cognoverit: quid cenſuræ [25] publicæ congruit, non ignorat.

TIT. XXXVIII.

DE HIS, QUI EX OFFICIO, QUOD ADMINISTRARUNT, CONVENIUNTUR.

Si pecunia mutuatur per adminiſtratorem reipubl. ad ipſum damnum ſortis pertinet, non uſurarum. Bart.

1. Imp. M. ANTONINUS A. Octavio.

FOenoris Reipublicæ, quod non tua culpa perditum eſſe apparuerit; ſufficit ſortis damnum [26], non [27] etiam uſurarum ejus [28] ſuſtinere [29].

TIT. XXXIX.

DE SOLUTIONIBUS ET LIBERATIONIBUS [30] DEBITORUM CIVITATIS.

1. Imp. ALEXANDER A. Quatuorviris [31], & Decurionibus Fabretanorum.

CAutiones ſervorum publicorum ita demum firmam ſecuritatem debitoribus præſtant, ſi Curatorum [32] adſignantium, vel eorum quibus exigendi jus eſt, auctoritate ſubnixæ ſunt. Cum autem is qui exolviſſe dicitur, ſolam ſcripturam actoris ſuſcipientis pecuniam promat, ea tantum defenſio conſuevit admitti, ſi quod exſolutum eſt, rationi Reipublicæ profeciſſe doceatur. Sane curator veſter, ſi fraude ſervi conſtiterit effectum ut interciperentur a curatore illatæ a debitoribus quantitates, de peculio ejus quod eo modo deeſt, reſtituet.

TIT. XL.

DE [33] SPECTACULIS [34], ET SCENICIS [35], ET LENONIBUS [36].

1. Imppp. VALENS, GRATIANUS, & VALENTIN. AAA. ad Heſperium Proconſulem Africæ [37].

NOn invidemus, ſed potius cohortamur, amplectenda felicis populi ſtudia, gymnici ut agonis ſpectacula reformentur [38]. Verumtamen cum primates viri, populi ſtudiis ac voluptatibus [39] grati eſſe cupiant, promptius permittimus, ut integra voluntas [40] ſit, quæ volentium celebratur impenſis. Dat. 6. Id. Mart. *Trever.* VALENTE V. & VALENTINIANO AA. CONSS. 376.

Deſervientes ſacris ludis, nullo afficiuntur ſupplicio. Bart.

2. Imppp. GRATIANUS, VALENTIN. & THEODOS. AAA. ad Valerianum P. U. [41].

EOs [42] qui [43] agitandi munus exercent, illuſtris auctoritas tua nullis, præter Circenſe [44] certamen, adfici noverit oportere [45] ſuppliciis. Dat. 8. Id. Maji, EUCHERIO, & SYAGRIO CONSS. 381.

3. Iidem AAA. ad Valerianum [46] P. U.

QUisquis equos [47], quos vel ſerenitas noſtra [48], vel ordinarii Conſules tribuunt voluptatibus, ad commodum compendiumque privatum abduxerit [49], unius libræ auri condemnatione multetur. Dat. 8. Kal. Maji, *Trev.* EUCHERIO, & SYAGRIO CONSS. 381.

In loco in quo principis imagines conſecrantur, non debent fieri ſpectacula, nec hiſtriones, vel viles picturæ introduci. Bart.

4. Imppp. THEODOSIUS, ARCADIUS, & HONORIUS AAA. Rufino P. P. [50].

SI qua in publicis porticibus, vel in his civitatum locis in quibus noſtræ ſolent imagines conſecrari, pictura pantomimum [51] veſte [52] humili, & rugoſis [53] ſinibus agitatorem, aut vilem offerat hiſtrionem, illico revellatur: neque unquam [54] poſthac liceat [55] in loco honeſto inhoneſtas [56] adnotare perſonas: In aditu vero circi, vel in theatri proſceniis [57], ut collocentur, non vetamus. Dat. 3. Kalend. Jul. *Heracleæ*, ARCAD. A. III. & HONOR. A. II. CONSS. 396.

5. Impp. HONOR. & THEODOS. AA. Anthemio P. P. [58].

NEmo [59] judicum ex quacunque civitate in aliud oppidum vel ex provinciæ ſolo equos curules, aurigas, beſtias, hiſtriones, cives tentet traducere: ne dum popularibus plauſibus intemperanter [60] ſerviunt, & publicarum rerum ſtatum fatigent, & feſtivitatem impediant in cunctis oppidis celebrandam, ita ut ſi quis hanc violaverit

1 Al. *Idem A.* * 2 Deeſt in plerisque manuſc. & delendum exiſtimat Cujacius. 3 Vid. *l.* 1. *ſupr. h. t. l.* 11. *in pr. ff. ad municip.* 4 *Cum* pro *quamvis* accipit Cujac. *Goth.* Ita voce *cum* utitur *l.* 60. *C. Theod. de appellat.* cæterum ideo diſertim loquitur de magiſtratibus; quia non idem eſt in muneribus, cujus rei illa eſt ratio, quod magiſtratus non ſunt omnino conrei. Nec, ſi depoſito honore ambo ſolvendo ſint, in ſingulos eſt actio in ſolidum, ſicut in eos, quibus pro indiviſo munus injunctum eſt, *l. ſi pupillus. ff. de adminiſt. tutor.* Sic & ſi unus ex eis ſolvendo non ſit, ad collegam quaſi conreum non venitur inexcuſſo inopi fidejuſſore ac nominatore. *d. l. Imperator.* Mod. 5 Vid. *l.* 2. *ſupr. h. t.* 6 Veſtra. 7 Vid. *l. ult.* §. 1. *ff. de admin. rer.* 8 Ei. 9 Progredi. 10 Vid. *l.* 2. *in pr. ſupr. h. t.* 11 *l. Imperator.* 11. *ff. ad municip.* Goth. Eademque ratio eſt in muneribus, veluti in tutelis. *l.* 1. §. *usque adeo. ff. de tut. & rat. diſt.* Mod.

12 Liberis actoribus non utebantur. Ideoque plerique ad actum gerendum ſe venire patiuntur. *l.* 6. §. *irritum.* 5. *ff. de injuſto, rupt. & irrit.* 13 Invitus liber actum civitatis gerere non cogitur. 14 Actus Reipublicæ, munus eſt pecuniæ dandæ, fœnerandæ, ſtipulationis contrahendæ, rationum domini tractandarum. Cujusmodi actores ſervi erant ſub diſpoſitione curatoris Reipub. vel Kalendarii, vel patris civitatis. *l.* 1. *J. de ſolut. & liberat. debit. civ. h. lib. tit.* 39. 15 Vid. *l.* 2. *infr. h. t.* 16 Productus. 17 Vid. *l.* 1. *ſupr. de ſerv. Reip. manumittendis.* 18 Ut privati ſervos actores habent, ita respublica præpoſitos pecuniis dandis & ſuſcipiendis, ſtipulationibus contrahendis, rationibus dominii tractandis, qui ſunt ſub diſpoſitione curatorum reipub. vel Kalend. vel patris civitatis. *l.* 1. *J. de ſolut. & liber. deb. civ.* Liberis actoribus non utuntur, & ideo plerique ad actum gerendum venire ſe patiuntur. *l.* 6. §. *irritum. ff. de injuſt. rupt.* atque ita capite minuuntur. Sola tamen actus geſti ratio caput non minuit. *l. liberos. ſupr. de lib. cauſa.* Mod. 19 *Al.* Impp. DIOCLETIANUS & MAXIM. AA. Diodoro. 20 Reipublicæ.

21 Al. *invecti.* 22 Angariarum exhibendarum munus eſt, quo quis cogitur angarias cogere: qui id ſuſtinet, curator ad cogendas angarias dicitur. *l.* 1. *ſupr. quemadmodum civilia munera indicuntur. l.* 10. *tit.* 42. 23 Sunt enim plerumque ſine ſumptu. *l.* 4. *ſupr. quemadm. civilia munera indic. l.* 10. *tit.* 42. 24 Promiſſione. al. *permiſſione.* 25 Cenſura, diſciplina, judicatio publica, *l.* 3. *ſupr. de condict. ob turpem cauſam, l.* 4. *ſupr. quemadmodum civilia munera indicuntur. l.* 10. *tit.* 42.

26 Qui ex contractu pro debitore reipublicæ obligatur, veluti fidejuſſor, & in ſortem tenetur, & in uſuras. *l.* 2. §. *ult. ff. de adminiſt. rer. ad civitat. pertinent.* Qui ex officio, quod adminiſtravit, ut puta duumvir, vel pater civitatis, qui non ſatis caute pecuniam publicam fœnori occupavit; in ſortem tantum, non in uſuras. Pro pecunia quam ipſe habet, etiam in uſuras. Pro alio in ſortem tantum, ſi nulla ejus fraus vel culpa lata arguatur. *l. ult. in princ. D. h. t. l. Lucius.* §. *Paulus. ff. ad municip. l. cum quidam.* §. *penultim. ff. de uſuris.* Mod. 27 Vid. *l.* 24. *in fin. ff. ad municip. l.* 2. *in fin. ff. de admin. rer. ad civit.* 28 *Te*, al. deeſt utrumque. 29 Tenere.
30 Hic tit. generaliter conceptus de omni genere ſolutionum & liberationum accipiendus eſt. *Goth.* Liberationis verbum ad obligationem refertur: ſolutionis ad obligationem vel ad nummos; ſi ad obligationem æque patet ac liberationis, *l. ſolutionis. ff. de ſolut.* cui ex inſcriptione conjungenda eſt *l. liberationis. ff. de verb. ſignif.* Mod.
31 Quatuorviri ſunt magiſtratus cujusdam civitatis & reipublicæ, ut hic adnotat Cujacius recte. vid. quæ ſcripſi ad *l.* 2. *ſupr. ſi ſervus aut libertus ad decur. adſpir. l.* 10. *tit.* 32.

33 Curator hic, Reipublicæ curator, qui & pater civitatis, ὁ ἀναγκάζων τοὺς δεσπότας τῶν καταπεσόντων οἴκων ἀνανεῶν αὐτοὺς. Græci hic: ὁ καθαρῶν τὴν πόλιν ἀσχολισμένος. Ulpianus *in Demoſthenem.* de quo vide *l.* 1. *ſupr. de aleatoribus, l.* 1. *ſupr. de ratioc. operum publ. l.* 3. §. *de infantibus expoſitis, l.* 3. *in fin.* §. *de his, qui ſponte publica munera ſubeunt. l.* 10. *tit.* 43. *l.* 1. *ſupr. quib. munerib. excuſ. l.* 10. *tit.* 55. *l.* 2. *in fin. ſupr. de debit. civit. h. lib. tit.* 32. Græci *ad l. curatores. ff. de damno infect. Nov.* 17. *c.* 4. §. 1. 85. *c.* 2. 128. *cap.* 16. *verſ. Si quis.* 160. *in pr. l. hac valitura.* 19. *ſupr. de Judæis.*

33 Περὶ θεάτρων καὶ θυμελικῶν. *Syn. Baſil.* 54. *tit.* 5. *cap.* 4. Quod ad theatra attinet, Spectaculorum loca apud veteres varia, theatra, amphitheatra, Circi. Theatrum erat veluti pars circuli dimidia, & eo amplius diametri quarta pars (nec enim Semicyclia fuiſſe theatra, & forma ipſa minus arridens, & ovata forma amphitheatrorum, quæ hodie extant, Romæ, Otriculi, Veronæ, Nemauſi, Arelatis, indicio ſunt) nam ex duobus theatris junctis, amphitheatrum eſt ad ludos gladiatorios & ferarum venationes. Circi, ad ludos curules, curſus & naumachias. adde Vitruvium 5. & 3. Plin. 36. *c.* 15. Caſſiodor. 3. & 5. *Variar.* adde Tertullianum, libro de ſpectaculis, ubi de ludis, titulis, apparatibus, loco, Circo, theatro, ſcenis, agonibus & muneribus. 34 *l.* 15. *C. Theod.* 5. 35 *l.* 15. *C. Theod.* 7. 36 *l.* 15. *C. Theod.* 8. 37 *Ex Cod. Theod. l.* 15. *tit.* 7. *l.* 3. al. *Conſtantinus A.* 38 Cum vetitum paulo ante fuiſſet gymnicum certamen, id videre volentibus ſua ſponte populi recreandi cauſa, hæc lex permiſit. Volentibus, inquam, non invitis. *l. qui dolo.* §. 1. *ff. ad leg. Jul. de vi publ.* Mod. 39 Voluntatibus. 40 *Voluptas*, in *C. Theod.* 41 *C. Theod.* 15. 77. 42 Agitandi munus Conſtantinopoli qui exercent (ἡνίοχοι πόλεως: Græcis) a præfecto urbi non verberantur: niſi in ipſo circenſi certamine peccaverint. *Syn. Baſil.* 54. *tit.* 5. 43 Al. *legitur poſt l. ſubſequ. Quisquis.* 44 *l.* 1. §. 2. *ff. de muneribus.* 45 Pertinere. 46 *C. Theod.* 15. 6. 7. 47 Adde *l.* 2. *C. Th.* 15. *de equis curulibus.* 48 Al. *veſtra.* 49 Adduxerit. 50 *C. Theod.* 15. 7. 12. 51 De Pantomimo adde *l.* 43. *in fin. ff. de act. empt.* de Archimimo, *l.* 25. §. 1. *ff. de operis libertorum.* 52 Pantomimi veſtis humilis fuit. Cæterum ex hoc loco poteſt colligi, in picturis decorum a pictoribus ſervandum eſſe. Licinius Mathematicus, Alabandeos civiles quidem eſſe dicebat: ſed propter hoc vitium minus prudentes, quod in gymnaſio eorum omnes imagines eſſent cauſas agentes in foro, diſcos tenentes aut pila ludentes. 53 Rugoſos ſinus agitatoris vocat, quod nudi ea parte corporis & ſoli expoſiti aduſtas rugas contraherent, ad quem modum ſenex Hieronymus aratam rugis frontem eſſe ſibi ſcribit. 54 *Nec jam*, in *quibusd. lib.* 55 Meretrix publica cogi poteſt a vicinis, conductis ex ædibus, imo propriis, alium in locum migrare. Pap. 22. *arreſtor.* 9. *arreſt. l.* 4. & 18. Sane meretrices in loca muris urbium proxima quaſi relegatas & ſubmotas a lictoribus in publico notat Lipſius 23. *elector.* 56 Inhoneſtas perſonas non eſſe pro infamibus accipiendas, exiſtimant, ſed pro abjectis & vilibus, quæ inter honeſtas numerari non debent, ne pugnet *l.* 4. *ff. de his qui not. infam.* cum hac lege. vid. Petrum Fabr. 1. *ſemeſtr.* 20. *in fin.* & Tertull. alioqui libro de ſpectaculis ſcribit artem, non artificem, notari. 57 Proſcenium, locus ante ſcenam. 58 *C. Theod.* 15. 5. 3. *de ſpectaculis.* 59 Nemo judicum ex civitate in aliud oppidum vel ex provincia in aliam provinciam traducat equos, aurigas, hiſtriones, beſtias. Nam unamquamque civitatem ſuam habere τέρψιν, id eſt, feſtivitatem oportet: alioquin ſacrilegii damnabitur. *Synopſ. Baſil.* 54. *tit.* 5. *cap.* 5. *ib. tit.* 37. *c.* 5. 60 *Intemerare*, in *C. Theod.*

juſſio-

juſſionem, pœna teneatur ea quæ legum violatores perſequitur. Dat. 8. Id. Auguſt. *Conſtantinop.* HONORIO VIII. & THEODOSIO III. AA. CONSS. 409.

Patres vel domini ſi filiabus aut ancillis peccandi præbent neceſſitatem, earum perdunt poteſtatem. Bart.

6. Impp. THEOD. & VALENT. AA. Florentio P. P. [1].

LEnones [2] patres & dominos, qui ſuis filiabus, vel ancillis peccandi neceſſitatem imponunt; nec jure frui dominii, nec tanti criminis patimur libertate gaudere. Igitur tali placet eos indignatione ſubduci, ne poteſtatis jure frui valeant, neve quid eis ita poſſit acquiri: ſed ancillis filiabusque [3], ſi velint, conductisve pro paupertate perſonis, quas ſors damnavit humilior, Epiſcoporum liceat, judicum etiam Deſenſorumque implorato ſuffragio, omni miſeriarum neceſſitate abſolvi [4]: ita ut ſi inſiſtendum eis lenones eſſe crediderint, vel peccandi ingerant neceſſitatem invitis, amittant non ſolum eam quam habuerint poteſtatem, ſed proſcripti, pœnæ [5] mancipentur exilii, metallis addicendi publicis: quæ minor pœna eſt, quam ſi præcepto lenonis cogatur quispiam coitionis ſordes ferre, quas nolit. Dat. 11. Kal. Maji, FELICE, & TAURO CONSS. 428.

7.

NE quis deinceps lenocinium exerceat, & nullus reditus inde largitionibus inferatur [6], nullus ancillam ingenuamve proſtituat: alioquin humilior, qui id fecerit, coërcitus metalli, & exilii pœna damnabitur: honeſtior bona, & militiam, ac dignitatem amittat. His quoque abſtineant thymelici [7]. Quod ſi ancilla proſtituta ſit, ut gratuito vindicetur ab omnibus viris, aut fœminis, clericis, aut monachis. Et uti hæc obſervent magiſtratus, tam majores, quam minores, & officia eorum, corporis, & xx. librarum imminente pœna.

TIT. XLI.

DE [8] EXPENSIS LUDORUM PUBLICORUM [9].

Pecunia deputata ad ſpectacula, in refectionem murorum poteſt converti, & ipſis refectis cauſa priſtina firma permanet. Bart.

1. Impp. DIOCLET. & MAXIM. AA. Marcellio.

CUm [10] Præſidem provinciæ impenſas [11], quæ in certaminis [12] editione erogabantur, ad refectionem murorum transtuliſſe dicas: & quod ſalubriter derivatum eſt, non revocabitur: & ſolenne [13] certaminis ſpectaculum poſt reſtitutam murorum fabricam, juxta veteris conſuetudinis legem celebrabitur: Ita enim & tutelæ civitatis inſtructæ murorum præſidio providebitur: & inſtaurandi agonis voluptas, confirmatis his, quæ ad ſecuritatis cautionem ſpectant, inſecuti temporis circuitione repræſentabitur.

TIT. XLII.

DE [14] AQUÆDUCTU [15].

1. Imp. CONSTANTINUS A. ad Maximilian. Conſularem [16].

AQuarum poſſeſſores, per quorum fines formarum [17] meatus tranſeunt, ab extraordinariis oneribus volumus eſſe immunes: ut eorum opera aquarum ductus ſordibus oppleti, mundentur: nec ad aliud ſuperindictæ rei onus iisdem poſſeſſoribus attinendis: ne circa res alias occupati, repurgium formarum facere non curent [18]. Quod ſi neglexerint, amiſſione poſſeſſionum multabuntur: nam fiſcus prædium ejus obtinebit, cujus negligentia [19] perniciem formæ congeſſerit. † Præterea ſcire [20] eos oportet, per quorum prædia aquæductus commeat [21], ut dextra, lævaque ex ipſis formis quindecim pedibus intermiſſis arbores habeant: Obſervante officio [22] Judicis, ut ſi quo tempore pullulaverint, excidantur: ne earum radices fabricam formæ corrumpant. Dat. 15. Kalend. Jun. GALLICANO, & SYMMACHO CONSS. 330.

2. Imppp. VALENTIN. THEODOS. & ARCAD. AAA. Pancratio P. U. [23].

SI quis de cætero vetiti furoris [24] audacia florentiſſimæ urbis commoda voluerit mutilare, aquam ad ſuum fundum ex [25] aquæductu publico derivando [26]: ſciat eundem fundum fiſcalis tituli [27] præſcriptione ſignatum, privatis rebus noſtris aggregandum. Dat. 8. * *Conſtantinop.* TIMASIO & PROMOTO CONSS. 389.

Avertens aquam de publico aquæductu, debet ipſam ducere per caſtellum, vel aliud parvum foramen, ne matrices fiſtulæ corrumpantur. Bart.

3. Iidem AAA. Albino P. U. Romæ [28].

EOs qui aquæ copiam, vel olim, vel nunc per noſtra indulta meruerunt, uſum [29] aut ex caſtellis [30], aut [31] ex ipſis formis [32] jubemus elicere [33], neque earum fiſtularum, quas matrices vocant, curſum ac ſoliditatem attentare, [vel ab ipſo aquæductu trahere [34].] Quod ſi quis aliter fecerit: non ſolum id quod prius jure beneficii fuerat conſecutus, amittet: verum pro conditione quoque perſonæ ſeveriſſima pœna plectetur. Dat. 5. Kal. Sept. *Romæ*, TIMASIO, & PROMOTO CONSS. 389. & PP. 4. Kalend. Jun. *Conſtantinop.* OLYBRIO, & PROBINO CONSS. 395.

4. Impp. ARCAD. & HONOR. AA. Aſterio Comiti Orientis [35].

USum aquæ veterem [36], longoque dominio conſtitutum, ſingulis civibus manere cenſemus, nec ulla novatione turbari: ita tamen, ut quantitatem [37] ſinguli, quam veteri licentia percipiunt [38], more usque in præſentem diem perdurante percipiant: manſura pœna in eos, qui ad irrigationes agrorum, vel hortorum delicias, furtivis aquarum meatibus abutuntur. Dat. Kal. Novemb. CÆSARIO, & ATTICO CONSS. 397.

Qui beneficium ducendi aquam ex publico aquæductu impetravit, debet illud intimare Præfecto, & non alii. Bart.

5. Impp. THEODOS. & VALENT. AA. Cyro P. P.

SI quis per divinam liberalitatem meruerit jus aquæ, non viris clariſſimis Rectoribus provinciarum, ſed tuæ præcellentiſſimæ ſedi [39] cœleſtes apices intimare debebit: condemnatione [40] contra illum qui preces moderatoribus inſinuare conatur, quinquaginta librarum auri, & contra univerſos adminiſtratores qui reſcriptum per ſurreptionem elicitum ſuſcipere moliuntur, proponenda: apparitoribus nihilominus eorumdem virorum clariſſimorum provinciæ moderatorum animadverſionibus pro vigore tui culminis ſubjugandis: & ampliſſima tua ſede diſpoſitura, quid in publicis thermis, quid in nymphæis [41] pro abundantia civium conveniat deputari: quid his perſonis, quibus noſtra ſerenitas indulſit, ex aqua ſuperflua debeat impartiri.

Servitus aquæ ducendæ ad aliqua loca privata ex aquæductu palatii Hadriani, etiam per reſcriptum eſt prohibita. Bart.

6. Iidem AA. Cyro P. P.

OMnis ſervitus aquarum aquæductus Hadriani ſive domorum, ſive poſſeſſionum, ſive ſuburbanorum, ſive balneorum, vel per divinos affatus [42] intimatos in quolibet judicio, vel per uſurpationem impertitos, penitus exprobretur: malumus etenim prædictum aquæductum noſtri palatii, publicarum thermarum ac nymphæorum commoditatibus inſervire, & decernimus hanc diſpoſitionem modis omnibus in poſterum ſervari: nemini licentia tribuenda, ab eodem aquæductu precibus oblatis uſum aquæ petere, vel [eum] audere perforare: ſcientibus his, qui qualibet ratione putaverint ad hujusmodi molimen [43] accedere, vel Officio [44], ſi auſum fuerit inſtruere, vel minus inſtructis precibus parere, centena pondo auri multæ nomine fiſcalibus rationibus ſe eſſe illaturos. † Super his ſancimus ſulcum publicum aquarum nullis intra decem pedes arboribus coartari [45]: ſed ex utroque latere decempedale ſpatium integrum illibatumque ſervari. † Præterea de plumbeis fiſtulis ducentibus ad thermas [46], quæ Achilleæ [47] nuncupantur, quas providentiæ tuæ magnificentia [48] factas fuiſſe cognovimus, eandem formam [49] ſervari cenſemus: etenim memoratas fiſtulas thermis tantum, & nymphæis, quibus eminentia tua deputaverit, volumus inſervire: facultate præbenda tuæ ſublimitatis [50] apparitoribus [51] circumeundi ſine formidine domus, ſuburbana, balnea, ad requirendum, ne qua [52] deceptio, vel ſuppreſſio, vel inſidiæ contra publicam utilitatem, a quoquam penitus attententur.

Pecunia ex vectigalibus redacta pro reparatione aquæductus debet expendi dando eam operariis aquæductus. Bart.

7. Iidem AA. Eutychiano P. P.

AD [53] reparationem aquæductuum [54], hujus almæ urbis omnia

1 *C. Theod.* 15. 8. 2. Jam ſemel adpoſita fuit hæc lex in *l.* 12. §. *de epiſc. aud.* 2 *d. l.* 12. adde *l.* 24. *in fin. ff. de pign. act. l. ult. ff. ſi quis a parente manumiſſ.* 3 Vid. *l.* 7. §. 3. *ff. de injuriis.* 4 Hic caſus excipiendus eſt ex *l.* 4. §. *de emancip. lib.* 5 *Pœna*, in *C. Theod.* 6 Tollit hæc conſtitutio proſtibula & lenocinia, ut *Nov.* 14. Item proſtitutarum ancillarum ab hac injuria vindicationem & liberationem publicam facit, ſicut liberorum venditorum. *l. ult. ſupr. de patr. qui fil. ſuos diſt.* Mod. 7 Ita a Græcis appellantur ſcenici. veluti mimi, hiſtriones, ludiones, ſpecialiter tamen *thymelici* dicuntur cantores, qui modos faciebant & ſaltabant. atque illos conſtat eſſe famoſos, & tribu moveri, hos non item, quos videntur intellexiſſe Græci *l.* 4. *ff. de his, qui not. infam.* Mod.
8 *l.* 15. *Cod. Theod.* 9. 9 Theodorus Balſamon numerat hunc *tit.* 41. *hujus lib.* & 1. *cap. hujus tit. tale recitat argumentum ex lib. Baſilic. de reliquo certamina libere peraguntor. Nemo invitus certamina edito, voluntarios enim ſumptus facere volo.* Cont. 10 Si præſes ea, quæ ad ſpectacula dedicata fuerant, in refectionem murorum impenderit, laudandus erit: ut qui præſtiterit, quo ſpectacula ſecure deinceps exhibeantur. *Synopſ. Baſil.* 54. *tit.* 12. *ex tit.* 38. *c.* 8. 11 Ludorum impenſæ, Lucar. dixi ad Feſtum. 12 Vid. Lipſium 1. *Saturn.* 12. 13 Solennis.
14 *Ecl. lib.* 58. *tit.* 19. 15 *De aquæductibus.* Hal. de Aquilege aquarum inventore, ejus ſalario, & mechanico ei adjuncto, vid. Caſſiod. 3. *Variar. ult.* 16 Sic in meo manuſc. Cont. *C. Th.* 15. 2. 1. 17 *Forinarum*, mallet hic *Alciat.* Sed recte legitur *formarum, id eſt*, aquæductuum, ut notavi ad *Novell. de mand. princ.* Cont. ut *l.* 3. *l.* 6. *J. h. t.* dixi ad *l.* 27. §. 3. *ff. de uſufr.* 18 *Non occurrant*, in *C. Theod.* 19 Negligentiæ. 20 Circa fontes publicos arbores plantare nemo poteſt, niſi intermiſſo legitimo ſpatio, *ut hic*, & *l.* 6. *J. h. t.* alioquin publicatur ſuburbanum, in quo ſecundum aquæductum arbores plantatæ, ut prædium, balneum, aquæ mola. 21 *l.* 6. *verſ. ſuper his. l.* 10. *verſ. hoc etiam. J. h. t.* 22 *Tuo officio*, in *Cod. Theod.* 23 *C. Th.* 14. *h. t.* 24 Vid. quæ not. ad *l.* 7. *ſupr. unde vi.* 25 *l.* 10. *in princ. J. h. t.* 26 Dirigendo. 27 Titulos prædiis in fiſcum redigendis aut redactis a judicibus imponi jus fuit, non a privatis aut aliis. dixi ad *l.* 3. §. *de bonis vacantibus. l.* 10. *tit.* 10. Theodoricus rex apud Caſſiodorum: *Caſas ejus appoſitis titulis, fiſci noſtri juribus vindicabis.* Et alio loco: *Fixis titulis publico debes applicare. Quinetiam eccleſiæ titulorum impoſitio interdicitur ſynodo a Gregorio Mauritii Auguſti tempore habita.* Cæterum hæc titulorum impoſitio teſtato fiebat, publicis perſonis præſentibus, ſervato juris ordine. Athalaricus apud Caſſiodorum: *Si quis legum ordine prætermiſſo, publicos titulos præſumpſerit affigere*: & Gregorius ad Conſtantiam Auguſtam 4. *epiſtolarum, queritur de Stephano quodam chartulario, quod nomine fiſci loca ſingulorum invaderet & titulos imponeret indicta cauſa.* His adde, quæ ſcripſi ad tit. *de his qui potentiorum nomine titulos prædiis ſuis affigunt &c.* & Cujacium in *l.* 3. §. *de bonis vacantibus.*
28 *C. Th. h. t. l.* 5. 29 *Uſu*, al. *ejus uſum*, ut in *C. Theod.* 30 De caſtellis dixi ad *l.* 1. §. 38. *ff. de aqua quotidiana.* 31 Autem. 32 Ut *l.* 1. *ſupr. h. t.* 33 Al. *eligere.* Goth. *Formas* vocat conceptacula quælibet, quibus diſtinguitur aquæductus: Græci hoc loco vocant δοχεῖα. vide autem ad hanc legem Covarruviam *pract. quæſt. capit.* 19. *num.* 2. Alciati autem acumen, qui mox pro, *matrices*, *maſtos* reponit ſperno a me. *matrices* enim has Caſſiodorus ubera appellat. *Mod.* 34 Incluſa a compoſitoribus addita ſunt. 35 *Cod. Theod. hoc tit.* 7. 36 Veteri. 37 *Quantitate*, *Cod. Theod.* 38 Loquitur ergo de iis, quibus aquæ publicæ uſum jamdiu princeps conceſſit, & ne ejus modo fraudentur, ſancit, confirmans uſurpatorum pœnam definitam, *l.* 2. §. vide & Hieron. Magium *libr. miſcell. cap.* 8. & Zoannettum *rer. quotidianar. cap.* 56. Mod. 39 Sedis. 40 *leg.* 11. *infr. h. t.* 41 Nymphæa Græci vocant hydria, *ut hic*, Cujac. notat ex Socrate 4. *c.* 8. ſeparantur hic a balneis calidis. Alciatus putat balneum, in quo mulieres lavare ſolitæ: ſed verius eſt viros ſua habuiſſe quoque Nymphæa: Nymphæa autem fuiſſe, lavacra ſeu balnea aquam tepidam habentia, non valetudinis, ſed voluptatis cauſa, quod ex Strabone & Pindaro 12. Olymp. probat Forcat. 12. *Cupidinis* 2. dictum autem a Nymphis, Dianæ comitibus, quæ ſe pomeridianis horis abluebant. Quod & Romani ſervarunt, in octavam diei horam lotionem differentes: octavam, id eſt, ſecundam poſt meridiem. Martialis 11. *Epigr.* 53. *Octavam poteris ſervare, lavabimus una. Scis, quam ſint Stephani balnea juncta mihi.* Hic obſervari etiam poteſt, Vitruvium 5. *cap.* 10. in balneis alienatria locare, caldarium, tepidarium, frigidarium: ſed quid Cujacius putat? Nymphæa eſſe ædes publicas, in quibus nuptias celebrant, qui ædibus carent, & ad choreas capaces: cujusmodi multæ Lutetiæ ſunt, & ita Zonaram explicare in Leone Magno. Inde Νυμφικὰ λουτρὰ, Suidæ, τὰ εἰς γάμους ἐκ τῆς ἀγορᾶς ἀπὸ κρήνης λαμβανόμενα. 42 Afflatus. 43 Al. *emolumentum.* 44 Si officialis ejusmodi preces inſtruxerit. *l.* 2. §. *de pet. bon. ſubl.* Mod. 45 *leg.* 1. *circa fin.* §. *h. t.* 46 Adde *leg.* 1. §. 2. *ff. de muneribus.* 47 Thermarum Achillearum meminit Cedrenus, & Socrates *lib.* 12. apud Caſſiodorum. Achilleas autem dictas, Cedrenus refert, quod poſitæ juxta altare Achillis. Forcatulus 10. *Cupidinis* 3. putat quidem ab Achille dictas, ſed quod Thetis mater aqua Stygia abluiſſe eum memoretur, præter talum: quod etſi fabuloſum, ingenioſe tamen inventum eſt. 48 Providentia magnificentiæ. 49 Ut *leg.* 1. *ſupr. h. t.* 50 Sublimitati. 51 Adde *leg.* 10. §. *univerſos. J. h. t.* 52 Neque. 53 Huc pertinet *l.* 23. *de operibus public. C. Theod.* 54 Aquæductus.

vectiga-